
Kertek' Eredete.

A' Nyelv, és Beszéd első vad Szüléinknél az Indúlatnak egy két Hangból - való Fel - kiáltásából állott . . . Az Írás' Mestersége, a' Könyvek, Pálma - leveleken szállongottak, vagy Fa-héjon, és Papyrus' Sásán heverték . . . A' Kép - írás ama' Korinthusi Ifjú Arnyékából eredett . . . Illyen mindennek az Eredete; darabos, alacsony vastag. —

A' Kertek - is hasonlóképpen eleinte veteményes Agyatskák voltak, a' hol a' Gyermekségből fel - ébredt Ember, Szükségeitől ösztönöztetvén, Kúnyhója körül plántálta az Élelmére leg - szükségesebb Fákat, és Fűveket . . . később, fáradt, és fel - hevült Tetemei híves Arnyék után ohajtoztak: és még

még később gyűjtögette a' festékes virágo-
kat, mellyek Szemeit, és Szaglását tsik-
lándozták. . . .

Az első Világban, tsak a' Jehova te-
remtett Paraditsomot, és az Ember
véres Veréjtékkel dolgozta a' Földet. —

A' Kerti Mesterség a' Bövségnek,
és a' nemessebb Ízlésnek Leánya. A' Ré-
giek' Kertjei, mind tsak első Tsetsemőségek-
ben látszatnak. Rómának vitézlő Idejében,
a' Hadak' Tsörgése alatt, minden más szép
Tudományokkal szunnyadt ez a' Mesterség-
is; és ámbár Hadi-vezéreik az Asótúl nyúl-
tak a' Vezér-kardhoz, és mikor ezt a' Vér-
tül meg-törlötték, a' Szántó - vasat igazítot-
ták: még-is Camillus Kapofztát kapáltt, és
sohol múlató Kertek nem látszattak: Ellen-
ben Athénének leg-dítsőbb Idejében taní-
tott Plátó az Akadémiában, a' magas Pla-
tanusok alatt, és a' Tsergetegek mellett.

Midön az Ember a' nyers Élet' Módjá-
tól el-szokik; a' midön Bátorságban, és

Nyugodalomban élni kezd, és a' Békesség' Arnyéka alatt maga Sajátjának örül, akkor nyugfzik örömet a' maga Szőlő - tökéje, és Füge - fája alatt: és még akkor - is nagy Élesítése kell az Érzéseknek, hogy múlató Kerteket plántálni kezdjen. . . .

A' Magánosság' Szerelme, az Nyughatatlankodás' Meg-únása, a' nagy, és lármás Társaságoztól - való Meg - tsömörlés, az édes Henyélés', és a' tsendes Gondolkodásnak Szeretete, vezérlenek a' Természetnek tífza Örömeihez, és a' mezei Élet' Gyönyörüségéhez . . . Ez a' Kertek' Eredetének igaz Épokája.

A' Babilóniai Fügő-kertek.

A' Képzelőds, és a' Régiség' Szeretete, a' Világ' Tsudái közzé helyezették ezeket. . . . Curtius, maga is kételkedett azoknak Lételekről, midőn azokat, *vulgatum Græcorum fabulis Miraculum*-nak nevezi.

A' régi írók szerént, mint Diodor, és Strábó szerént, azok fel-emelkedett He-lyek vóltak, a' mellyeket alól Oszlopok támagattak, fellyül pedig fenn-hordott Föld, be-ültetett Fákkal be-terítve, és neminémü Vízi-mesterség által öntözgetve vóltak.

Valósággal pedig egyéb nem lehetett, hanem valamelly Halom, melly Föld-vágá-sokban (*Terrasse*) osztya, és Fákkal be-ültetve vólt, a' mellyekből az ehez nem szo-kott Község Tsudát koholt.

Az Alcinousi Kertek.

Ezeket-is olly fzerfelett dítsoítették mint amazokat. Minden Ékességek tsak Poma-gránát, Füge, Olaj, és más Fákból állott, mellyek bizonyos Ofztatokban vóltak, t. i. a' Gyümölts-fáknak, Szölöknek, és Vetemé-nyeknek külön vóltak magok Piattzai ki-rendelve — azon kívül a' Víz-folyásokba, mellyek ide 's tova vóltak Árkaikba ereszt-ve. Úgy látfzik, hogy ezek mind bizonyos Renddel 's Eggyezéssel vóltak ültetve. En-nyit tanulunk rólok Homérból. . . .

Ebben az egész Le-írásban az első Ker-tek' Ki-fejtődését lehet látni, a' mellybe a' Természet a' Vadságból ki-lép, de egyy Ki-rályi Kertnek nem éppen nagy Mustrája.

Laurentinum és Tuscum.

Mind kettő Plinius' Major-háza (*Villa*) Az elsőbbit, az ő változtatott Ki-nézései a' Tengerre, a' körül-fekvő Erdőkre, és a' mellze Hegyekre, más felől a' Parton épült kies Majorokra, Sik-mezőkre, és a' legelő Nyájakra, bódog Eliziummá formálták.

A' Szobák szinte úgy, gondossan az El-me', és a' Szem' Gyönyörködtetésére valának alkotva. Némellyekből a' Tenger' Tsapdosásainn lehetett ábrándozni; . . . azokban, a' mellyek mélyebben a' Kert felé feküdtek, távol esett a' Tenger' Zúgása, és tsak lassú Mormolása hallott; másokba' pedig mély Tsendességbe' vólt az Ember be-borítva.

A' Kert, egy Leveles-úttal (*Allee*) vólt be-foglalva, a' melly néhol Pufzpánggal, néhol Rozmárinnaal vólt kerítve. Belső Ke-rekségén az Útnak, feküdt egy fiatal 's ár-nyé-

nyékos Szőlős-kert, a' mellynek Földje puha, és a' Járásra kedves vala. Telve vólt a' Kert Füge és Szederj-fákkal, mert a' Földet itt ezek különösen kedvelték. Belől épültt egy Ebédlő-palota, mellyből a' Kilátás a' Tenger felé szép vólt. Vólt benne egy Emelet-is, a' melly szagos Violákkal vala be-vonva . . .

Bövebben le-festi Plinius Tuscumát; talán azért-is, mivel ezt maga plántálta, és ez neki kedvesebb vólt . . . Több Réfzeihez ezen Kertnek tartozott egy nyított és szabad Piatz, a' melly több Emeletekben vólt fel-oztva, és Pufzpáanggal körül-foglalva. Távolabb egy tsendesen le-nyúló Pá'sit-hant, mellyenn fok-féle Allatok, és egyéb Formák, vóltak Pufzpángból ki-nyírve. Közte Medve-talp zöldellett. Körültemt egy Folyosó, vastag, és körül-mételtt Élő-fákból. Annak utánna következett még egy Fákkal kerített Út. Mind ezeket be-sántzolta egy Kö-fal, a' melly Pufzpáanggal vólt be-terítve, és a' Szem elől el-takar-

karva. Épületei voltak: Lovagló-hely, Fördök — Ebédlő-palota, Háló-szoba, a' hova sem Nap-fény, sem Zörgés nem férkezete. Kívül, Szöllő-vefzök, Lúgasok folytak-fel Ablakára, belől, Márvánnyal ki-rakva; Madarak ültek benne Ágakon, és azok alatt egyg Kút-fő tsergedezett.

A' Kertnek más Részzeiben Márvány-padak kínálták magokat a' Ki-nyugovásra, mellyek mellett Patakok folydogáltak, a' zöld Pá'siton kereftül; néhol pedig Szökőkútak ömlöttek Márvány-tsészéjekben. Kívül a' Kerten vólt a' Ki-látás Szöllő-hegyekre, Mezökre, Legelökre, és Erdökre.